

доброзичливий психологічний клімат, цікава емоційна, з доступним рівнем труднощів, рухова діяльність, яку мають забезпечувати команда фахівців, які є в найближчому оточенні дитини.

Список використаних джерел

1. Бойченко Т. Є. Здоров'язберігаюча компетентність як ключова освіти України// Основи здоров'я і фізичної культури. 2008.- №11-12.
2. Ващенко О., Свириденко С. Організація здоров'язберігаючої діяльності початкової школи. // Початкова освіта. – 2005. - №46.
3. Діяльність Інклюзивних ресурсних центрів: досвід проекту/ Під заг.ред. Софій Н. З., - К.:ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015.-76 с.
4. Дяченко А., Яковлів В. Особливості комплексної допомоги дітям з особливими потребами засобами фізичного виховання/Освіта дітей з особливими потребами: від інституалізації до інклюзії// Збір. тез доп. / Редкол.: В. В.Засенко. А. А.Колупаєва, Н. І.Лазаренко, З. П. Ленів. – Вінниця:ТОВ фірма «Планер», 2016 . С.106-108.
5. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія / А. А. Колупаєва. – К.: Сам міт-Кни га, 2009. – 272 с. – (Інклюзивна освіта). – Бібліогр.: с. 240–269.
6. Концепція розвитку інклюзивної освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2010. – № 34/35/36. – С.46–49.
7. Чудна Р.В. Адаптивне фізичне виховання дітей з вадами розвитку: навч.-метод посібник / Р.Чудна. – К.; Донецьк: Норд Прес, 2011. – 308 с.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЛЬНИЙ РЕЖИМ ТА ЧИТАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ УЧНІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ

Кравець Ніна Павлівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психокорекційної педагогіки Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова.

Анотація. Проаналізовано особливості фізичного та психічного стану здоров'я розумово відсталих учнів підліткового віку. З метою корекції наявних в учнів порушень здоров'я доведено необхідність застосування на уроках літератури педагогічних технологій здоров'язберігального змісту: літературних ігор, діалогових та мультимедійних технологій.

Ключові слова: здоров'язберігальний режим, розумово відсталі учні, здоров'я, діалогові технології, літературні ігри, мультимедійні технології.

Аннотация. Проанализированы особенности физического и психического состояния здоровья умственно отсталых учащихся подросткового возраста. С целью коррекции нарушений здоровья в учеников доказана необходимость использования на уроках литературы педагогических технологий здоровьесберегательного содержания, в частности литературных игр, диалоговых и мультимедийных технологий.

Ключевые слова: умственно отсталые ученики, здоровье, здоровьесберегательный режим, литературные игры, диалоговые технологии, мультимедийные технологии.

Україна, як і кожна держава, потребує здорових громадян, тому особливого значення набуває питання зміцнення духовного та фізичного здоров'я населення, насамперед учнівської молоді, зокрема й розумово відсталих підлітків – майбутніх працівників. Особливості формування здорового способу життя учнів, здоров'язбереження вивчали В. Базарний, О. Ващенко, Е. Вільчковський, Г. Бойченко, О. Дубогай, М. Зубалій та ін.

Аналіз спеціальної літератури, присвяченої питанням здоров'я розумово відсталих школярів, дотриманням охоронно-педагогічного режиму (І. Єременко, А. Дмитрієв, М. Козленко, О. Литовченко, І. Гладченко та ін.) свідчить, що для розумово відсталих характерна значна ослабленість нервових процесів, швидка стомлюваність, низька працездатність, повільне включення в роботу, постійні відволікання, наявність апатії, проявів байдужості до всього, насамперед до роботи на уроці. За даними І. Єременка, у розумово відсталих учнів настає виснаження і працездатність різко знижується вже на 15-20 хвилинах уроку, що заважає їм активно працювати. Досить слабка увага на уроках забезпечується лише за допомогою постійно діючих стимулів [2].

Аналіз особових справ 893-х розумово відсталих учнів 7-9-х класів на предмет сутності діагнозу, встановленого психолого-медико-педагогічною консультацією свідчить, що в кожному класі навчаються діти з легкою і помірною розумовою відсталістю. Отримані дані дозволили розділити школярів на дві групи. Першу групу склали 56% дітей, у яких, крім розумової відсталості, наявні соматичні захворювання, що спричиняють порушення узгодженості різноманітних емоційних регуляцій, виникнення емоційно-поведінкових розладів, внаслідок чого настають відхилення у психічному розвитку дітей. Зокрема у 13,5% школярів наявні зорові порушення; плоска стопа виявилася у 12% дітей; 7,5% склали діти з синдромом Дауна; у 1,5% респондентів виявлено серцево-судинні захворювання; 5,5% страждають кіфосколіозом; мінімальна мозкова дисфункція наявна у 4,5% школярів; гідроцефалія – у 1,5% респондентів; 2% вихованців мають викривлення носової перетинки. У досить значної частини учнів (19%) наявний хронічний тонзиліт, що заважає їм тривалий час зосереджуватися на будь-якій діяльності, зокрема й читацькій. З особових справ дізналися, що учні даної групи часто пропускають шкільні заняття через респіраторні захворювання, загострення тонзиліту, хворі аденоїди, порушення діяльності яких заважає носовому диханню, внаслідок чого мозок недостатньо постачається киснем, що спричиняє зміну носового дихання на ротове, часте хрипіння. Нервові клітини втрачають сприйняття, перестають реагувати на подразники, настає сонливість, в'ялість, які призводять до швидкого стомлення, розсіювання, відсутності реакцій на оточення, порушень сприймання, уваги і, як наслідок – порушень читацької діяльності. Другу групу склали 44% учнів, у яких розумова відсталість супроводжується нервово-психічними відхиленнями. Так, у 16% дітей наявний спектр аутистичних порушень; психоорганічний синдром спостерігали у 18% обстежених; 4,5% мали психопатію.

Спостерігаючи за учнями на уроках, спілкуючись з ними, визначали: активні вони чи ні, урівноважені чи легко збуджуються, ображаються на когось

з відомих лише їм причин чи ні, яків причини стомлюваності та зниженні працездатності. Також звертали увагу на те, які прояви особливостей поведінки випадкові, а які викликають протест, часто повторюються. За даними спостережень учні часто виключаються з педагогічного процесу, замикаються в собі, збуджуються або загальмовуються. Їм важко не лише активно працювати на протязі 45 хвилин, а й спокійно всидіти. Викликає інтерес лише те, що безпосередньо попадає в поле зору, слугуючи задоволенню елементарних життєвих потреб. Завдяки спостереженням виявили, що викликане особливостями розумового розвитку учнів, а що – фізичними.

Враховуючи отримані дані, прийшли до висновку про необхідність створення здоров'язберігального середовища насамперед на уроках літератури, на яких учням приходиться більш тривалий час, ніж на інших уроках, сидіти нерухомо й працювати (читати). З метою збереження здоров'я школярів на уроках літератури, корекції притаманних їм порушень, виховання їх як активних читачів, ми застосували педагогічні технології здоров'язберігального змісту, що дало змогу дотримуватися на уроках охоронно-педагогічного режиму шляхом чергування праці й відпочинку, переключення з одного виду діяльності на другий: з читання на аудіювання, говоріння або спостереження. Для цього намагалися створити здоров'язберігальне середовище, в якому забезпечувалося збереження здоров'я кожного школяра, використавши літературні ігри, діалогові технології, аудіовізуальну техніку. Коригувальні літературні ігри, діалогові технології, мультимедійні презентації стимулювали психічну й фізичну активність загальмованих підлітків, організовували діяльність збуджених. Зважаючи на стан працездатності та уваги розумово відсталих підлітків, обов'язково на кожному уроці проводили фізкультурні хвилинки. Застосовуючи діалогові технології, враховували час проведення, етап вивчення твору, види роботи за кількістю учасників: пари, мікрогрупи, колективні; особливості вивчення художніх творів різних типів, стилів і жанрів мовлення.

Проводячи діалогове навчання, запровадили наступні види діяльності учнів: складання асоціативних ланцюжків, просторових блоків, уявне інтерв'ю з письменником, прийоми “мікрофон”, “ланцюжок думок”, “акваріум”, дискусія, зіставлення творів різних видів мистецтв. Для розумово відсталих важливо навчитися висловлюватися чітко, правильно і змістовно, що для них досить складно. Вирішували це завдяки використанню комунікативних ситуацій, враховуючи те, що складовою існування життєдіяльності людини виступає спілкування завдяки його діалогічній сутності, забезпечуючи на уроках потребу в спілкуванні.

Необхідна умова здоров'я – позитивні емоції, що досягалися шляхом застосування літературних ігор, відгадування та складання загадок про героїв і персонажів творів з одночасним переглядом кадрів мультфільмів чи розгляду репродукцій картин, ілюстративного матеріалу із зображенням епізодів з творів, особливо з казок. Емоційно-вольовий компонент діяльності забезпечував формування особистісних якостей, насамперед організованості, дисциплінованості. Допомогли в цьому засоби альтернативної та допоміжної

комунікації – ААС, оскільки основне у використанні ААС – вдале поєднання альтернативного засобу спілкування зі словом, яке пропонується учневі в усній чи письмовій формі. Учні сприймають мовлення усно, а думки висловлюють жестами або піктограмами. На уроках літератури ми використовували наочні графічні об'єкти: фотографії, малюнки, схеми, символи, піктограми, картки зі словами, оскільки послуговувалися різними системами ААС: система Ребус, система Люб, символи Блісса, система РІС (Pictogram Ideogram Communication), британська система Sigsymbol.

Завдяки педагогічним технологіям здоров'язберігального змісту на уроках літератури в учнів підвищилися увага й працездатність, знизилася втомлюваність, що забезпечило свідоме засвоєння ними знань та умінь з предмету.

Список використаних джерел

1. Ващенко О., Свириденко С. Готовність вчителя до використання здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі //Здоров'я та фізична культура, 2006. – №8. – С.1-6.
2. Еременко И. Г. Олигофренопедагогика /И.Г. Еременко. – К.: Вища школа, 1985. – 328 с.
3. Карасева Т. В. Современные аспекты репализации здоровьесберегающих технологий / Т. В. Карасева // Начальная школа, 2005. – №11. – С.75-78.
4. Кравец Н. П. Использование поддерживающей коммуникации на уроках литературного чтения в работе с умственно отсталыми детьми / Н. П. Кравец //Комунікація для всіх: Матеріали ІХ Східно-та Центральноєвропейської Регіональної конференції з проблем альтернативної та допоміжної комунікації / За ред. В. М. Синьова, М. К. Шеремет. – К.: ДІА, 2013. – 164 с. – С. 33-37.
5. Митина Е. П. Здоровьесберегающие техноогии сегодня и завтра /Е.П. Митина //Начальная школа, 2005. - №6. – С. 56-59.
6. Омеляненко В.Г. Здоров'язберігаюча компетентність вчителя фізичної культури / В. Г. Омеляненко //Професійні компетенції та компетентності вчителя: Матеріали регіонального науково-практичного семінару. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ імені В. Гнатюка, 2006. – 188 с.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ ДЕФЕКТОЛОГІЇ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНОЇ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЙ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Міщенко Ніна Миколаївна – завідувач лабораторії корекційної педагогіки КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»

***Анотація.** Аналізуються сучасні бачення та стратегії впровадження інклюзивної освіти. Актуалізується методологічна значимість інтелектуальних традицій дефектології та спеціальної педагогіки і психології*
***Ключові слова:** педагогіка, спеціальна педагогіка, дефектологія, інклюзивна освіта, методологія.*

***Аннотація.** Анализируются современные визии и стратегии внедрения инклюзивного образования. Актуализируется методологическая значимость*